Hei !

Olen merkinnyt vastaukseni sähköpostiviestissä esitettyjen kysymysten yhteyteen.

Terveisin

Teija Hyytiäinen

Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtaja

Direktör för Västra och Inre Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt

PL 31, 40101 JYVÄSKYLÄ / PB 31, 40101 JYVÄSKYLÄ

Puh. Tel. 050 380 0179

Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Eduskunnan lakivaliokunta pyytää kirjallista vastaustanne seuraavista edustajien kysymyksistä kuulemiseen ti 15.10. liittyen:

Edunvalvonta ja oikeusapu

Onko piirien koon kasvu (oikeusaputoimistot ja edunvalvontapiirit) aiheuttanut paljon sellaisia tilanteita, että esteetöntä oikeusavustajaa on vaikea saada samasta piiristä edunvalvonnan päämiehelle/ päämiesehdokkaalle. Onko esteellisyydestä ilmennyt muita mainittavia seikkoja?

Mikäli kysymyksellä tarkoitetaan sitä, voiko oikeusaputoimiston hoitama juttu muodostaa esteen sille, voidaanko joku henkilö ottaa edunvalvontaan päämieheksi, niin vastaa seuraavasti: -Silloin kun oikeusaputoimisto ja edunvalvontatoimisto toimivat eri toimitiloissa ei oikeusaputoimiston hoitama asia synnytä esteellisyyttä ottaa henkilö edunvalvontatoimistoon päämieheksi. Mikäli toimistot toimivat samoissa toimitiloissa tulee oikeusavun tuoma mahdollinen esteellisyys edunvalvonnan päämieheksi ottamiselle tarkistaa ennen kuin edunvalvontaan esitetty päämies voidaan ottaa edunvalvontatoimistoon edunvalvontaan.

Mikäli kysymyksellä tarkoitetaan sitä, voiko edunvalvoja hoidattaa päämiehensä asioita oikeusaputoimistossa, niin silloin vastaan seuraavasti:
Oikeusaputoimisto tekee esteellisyysselvityksen aina ennen kuin henkilö otetaan oikeusaputoimiston asiakkaaksi. Piirin alueella olevat oikeusaputoimistot ovat itsenäisiä toimistoja, minkä vuoksi saman piirin alaisuudessa toimivat oikeusaputoimistot voivat hoitaa vastapuolten asioita. Esimerkiksi alueellamme Etelä-Pohjanmaan oikeusaputoimisto voi ottaa asiakkaakseen henkilön, jonka osalta Pirkanmaan oikeusaputoimisto on esteellinen. Näkemykseni mukaan organisaatiomuutos ei ole lisännyt esteellisyystilanteita merkittävästi.

Edunvalvonnan sisällä ja talous- ja velkaneuvonnan sisällä esteellisyyssäännökset poikkeavat oikeusavun esteellisyyssäännöksistä. Saman edunvalvontatoimiston asiakkaaksi voidaan ottaa esim. riitainen, ikääntynyt aviopari, mutta heillä tulee olla eri edunvalvoja. Vastaava ei ole mahdollista oikeusaputoimiston hoitamien juttujen osalta. Oikeusavustajia velvoittavan Suomen Asianajajaliiton tapaohjeet. Nämä ohjeet eivät velvoita yleisiä edunvalvojia eikä talous- ja velkaneuvojia.

Näkemykseni mukaan oikeusavun aiheuttamia esiteellisyystilanteita ei ole syntynyt niin paljon, että se estäisi merkittävissä määrin päämiehen ottamisen yleisen edunvalvonnan asiakkaaksi niissä edunvalvontatoimistoissa, mitkä toimivat oikeusaputoimistojen kanssa samoissa toimitiloissa. Esteellisyystilanteet eivät ole oman havaintoni mukaan merkittävästi lisääntyneet 1.10.2016 voimaantuleen organisaatiouudistuksen vuoksi myöskään oikeusaputoimistojen osalta. Toimivat etäyhteydet, mm. videoneuvottelu ja skype mahdollistavat hyvin yhteistyön naapuritoimiston kanssa päämiesasioiden hoidossa.

Oikeusavun saamisen aika. Onko keskimäärin vaikeaa saada avustajaa ja missä ajassa?

Valtakunnallinen jonotusaika on ollut kuluvana vuonna keskimäärin 12 päivää. Jonotusaika on pysynyt saman suuruisena viime vuosien aikana.

Mistä syystä maahanmuuttajia siirtyy enenevässä määrin edunvalvontaan? Onko kyseessä terveysperuste, kuten holhoustoimilaki edellyttää, vai onko havaittavissa, että kielellisten tai muun osaamattomuuden vuoksi haetaan edunvalvojaa ja saadaan edunvalvoja? Millaisista luvuista puhutaan verrattuna aiempaan?

Oman havaintoni mukaan maahanmuuttajia ei ole siirtynyt enenevässä määrin edunvalvontaan. Edunvalvontaan on siirtynyt yhä enenevässä määrin ns. kantasuomalaisia, koska kunnat ovat lakkauttaneet ns. välitystilejä ja koska omaiset eivät ole halukkaita toimimaan läheisensä edunvalvojana. Maahanmuuton lisääntymien myötä on varsin todennäköistä, että maahanmuuttajia ohjautuu myös yleiseen edunvalvontaan päämiehiksi.

Kuulemisessa tuli esille keskusviraston saaminen edunvalvonta, oikeusapu ja velkaneuvonnan puolelle. Onko uudesta digi- ja Viestintävirastosta vastaamaan tähän tarpeeseen vai tulisiko olla erillinen virasto ja mikä olisi sen keskeiset tehtävät?

Uudesta Digi- ja Viestintävirastosta ei ole vastaamaan tähän tarpeeseen. Oikeusapu-, talous- ja velkaneuvonta sekä edunvalvonta hoitavat oikeusturvan toteuttamiseen liittyviä tehtäviä, etenkin oikeusavun osalta oikeusturvan takaaminen kansalaisille / muille maassa oleville on koko toiminnan keskeinen ydintehtävä. Tämän vuoksi toiminnan tulee olla oikeusministeriön hallinnonalan alla (kuten ulosotto, syyttäjät, oikeuslaitos ja rikosseuraamus).

Viraston keskeiset tehtävät olisivat pitkälti samat kuin 1.1.2020 toimintansa aloittavalla tuomioistuinvirastolla, huomioiden kuitenkin se, että tuomioistuinviraston alaisuudessa toimii itsenäisiä ja riippumattomia tuomioistuimia, mikä asettaa viraston ohjaukselle tiettyjä rajoitteita.